

Sæt forebyggelse på dagsordenen

- debatoplæg om forebyggelse af seksuelt misbrug i børne- og ungdomsorganisationerne

Sæt forebyggelse på dagsordenen
- debatoplæg om forebyggelse af seksuelt misbrug
i frivillige børne- og ungdomsorganisationer

Dansk Ungdoms Fællesråd, september 2000

Arbejdsgruppe og redaktion:

Bjarne Toft Larsen (Danske Døves Ungdomsforbund)

Christian Corfixen (Ungdomsringen)

Kirsten Hansen (DUI-Leg og Virke)

Nadja Hawwa Vissing (International Medical Cooperation Committee)

Siri Lorenzen (Missionsforbundets Børn og Unge)

Uffe Vest Schneider (Youth for Understanding)

Birgitte Enslev Jensen (Det Danske Spejderkorps)

Connie Jantzen (Dansk Ungdoms Fællesråd)

Layout og tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foto: Mark Andersen, Ragnarok

Sæt forebyggelse på dagsordenen distribueres gratis af

Dansk Ungdoms Fællesråd

Scherfigsvej 5

2100 København Ø

Telefon 39 29 88 88

eller bestilles via DUFs hjemmeside: www.duf.dk

DUF har desuden udgivet pjecen

Børn er et fælles ansvar (se litteraturlisten)

FORORD

Seksuelt misbrug og foreningerne

Af Rasmus Hylleberg, formand for Dansk Ungdoms Fællesråd

Seksuelt misbrug af børn er forfærdeligt - så slemt, at vi helst ikke tænker på det. Men det sker. Derfor er det nødvendigt, at alle foreninger gør sig overvejelser om, hvordan seksuelt misbrug kan forebygges.

Som frivillige foreninger har vi - sammen med forældrene - et stort ansvar. Det tætte og kærlige samvær med børn og unge, som er hele grundlaget for foreningslivet, kan friste pædofile til at påtage sig et lederansvar.

Dansk Ungdoms Fællesråd ønsker med dette debatoplæg at sætte seksuelt misbrug på dagsordenen for at ruste foreningsledere til at håndtere problemet. Det gælder først og fremmest om at undgå, at seksuelt misbrug finder sted. Dernæst handler det om at forstå signalerne, hvis misbruget foregår. Og endelig er det vigtigt at vide, hvordan situationen bedst gribes an, hvis en leder finder ud af, at en kollega udnytter sin lederrolle til at forgribe sig seksuelt på børnene.

DUF har ikke ét svar på, hvordan foreningerne bedst tackler problemet, men det er vores håb, at folderen må være med til at kvalificere debatten. Mange hensyn skal afvejes, og konsekvenserne af hvert enkelt initiativ skal nøje tænkes igennem. Der er ingen enkle løsninger.

Åbenhed og debat omkring problemet er første skridt mod at sikre, at vi som ledere bliver opmærksomme på, at hver enkelt af os har et medansvar for at sikre børn og unge mod seksuelle overgreb.

OMFANGET TAGET I BETRAGTNING - ER DER SÅ GRUND TIL ALT POSTYRET?

Af Per Schultz Jørgensen, formand for Børnerådet

Omfanget af seksuelle overgreb mod børn får vi formentlig aldrig en fuldgyldig videnskabelig belysning af. Der vil blive ved med at være usikre forhold, og det afhænger af, hvordan vi definerer et seksuelt overgreb - og om vi forstår at tolke børns budskaber. Jeg tror, vi kan tale om seksuelle overgreb på i hvert fald tre måder:

1. De virkelig grove krænkelse, hvor der både fysisk og psykisk er tale om gennemførelse af alvorlige seksuelle handlinger over for et barn.
2. Krænkelser af mindre alvorlig art, men med en klar overskridelse af grænser i barnets verden med hensyn til involvering i voksen seksualitet.
3. Handlinger over for børn, der lægger op til seksuelle aktiviteter, som ligger uden for barnets egen motivation.

De psykologiske konsekvenser af seksuelle overgreb kan ikke uden videre forudses, de afhænger blandt andet af barnets modenhed, overgrebssituationen og -forløbet samt af relationer til den person, der begår overgrebet.

Omfanget af alle disse former for seksuelle overgreb på børn ligger formentlig et sted mellem 10 og 15 procent, med kun ganske få procent i den allerhårdeste gruppe, og når man medregner både overgreb af typen incest og pædofili med. Men som sagt: Det er stadig svært at nå frem til både entydige definitioner og klare vurderinger. Derfor må vi leve med det usikre omfang og de mange skøn.

Vi har problemet

Fra min vinkel må vi erkende, at vi har dette problem - med et omfang, som jeg har skitseret det. Vi må også

erkende, at vi som samfund er udsat: Vi lever i en meget liberal kultur, der samtidig er seksualiseret helt ud i de mest simple budskaber. Vi er liberale og tolerante, alt er (næsten) tilladt. Samtidig er vi et af de samfund i verden med den største andel af børn i daglig, professionel kontakt med en vifte af voksne - som de ikke er særlig knyttet til. Det er både i institutioner og i foreningslivet. Derfor er børn og unge udsatte på en ny måde, og derfor bliver vi nødt til at tage stilling til spørgsmålet om seksuelle overgreb mod børn. Også i foreningslivet. Det er den side af problemet, jeg i det følgende vil forholde mig til.

Om der er grund til postyret? Det mener jeg, at der er, og den vurdering er ikke afhængig af, om procentandelen - hvad angår omfanget - afføder forskellige diskussioner, eller reelt på grundlag af nye undersøgelser ændres på nogle decimaler. Vi har problemet, og det er det, vi skal forholde os til og gøre noget ved. Men hvad skal man gøre, hvad kan man gøre?

Hvad kan foreningerne gøre

Mine overvejelser med hensyn til opstramning på et foreningsplan kan samles i en række punkter, som jeg nedenfor kort skal gøre rede for:

1. Viden og information. Det er nødvendigt at samle al den tilgængelige viden om overgreb inden for foreningsregi. Hvad er der foregået, hvordan og hvad var baggrunden for, at det lod sig gøre? Hvad er seksuelle overgreb, hvad er typiske træk og så videre. Der skal formidles viden og information til foreningerne, til lederne, trænerne og børn, unge og forældre. Åbenhed, ærlighed og vilje til at ville afdække virkeligheden - og formidle den videre..

2. Holdning og handlingsplan. Den enkelte forening må formulere sig med hensyn til krav til ledere, trænere, adfærd, foreningskultur, "ansættelsespolitik" og forholdsregler, hvis der sker overtrædelse. Foreningens ledelse må inddrage alle omkring foreningen i denne politikformulering, ikke mindst forældrene, men så langt som muligt også børnene og de unge selv. Det skal alt sammen ske uden hysteriske overtoner eller opmaling af skræmmebilleder.
3. Forældreengagement. Forældrenes engagement gælder både i deres eget barns liv og dermed de krav, de vil stille til foreningen eller klubben. Men også som aktive deltagere i processen frem mod en fælles politikudformning. Jeg tror, at styrken i en sådan politik og måske også en mere konkret handlingsplan på dette område hviler på, at både forældre og børn/unge er med i selve udformningen.
4. Ren straffeattest ved ansættelse eller tilknytning til en forening som leder eller træner. Det vil sige et krav om, at hvis man tidligere er dømt for et overgreb mod børn, så kan man ikke blive tilknyttet en klub med børn og unge. Dette må være et så ufravigeligt krav, at der næsten ikke kan være noget at diskutere på dette område. Det udelukker selvfølgelig ikke tilfælde af nye pædofile overgreb, men det forhindrer, at vi fjører spot til skade og blot lader det gentage sig - nu med nye ofre. Derfor bør vi også i Danmark have en mulighed for at registrere pædofilidømte ud over 10 år, og det vil sige oprette et særligt pædofiliregister.

Et fristed for pædofile

Hertil kommer så det særlige forhold, at hvis det offentlige - i den betydning det statslige og kommunale system - præciserer og "strammer" politikken med hensyn til beskyttelse af børn og unge mod seksuelle overgreb, så har det uundgåeligt en effekt på hele det frivillige område. Man kan ikke bare lade stå til eller melde hus forbi. Og det er der flere grunde til. For det første den indlysende, at en stramning inden for det offentlige uden en tilsvarende indsats på det frivillige

område vil blive opfattet som noget nær en invitation til folk med pædofile tilbøjeligheder til at søge ind i foreningslivet. For det andet er det for mig også vigtigt, at vi har en ensartet retstilstand for børn her i landet, herunder også ensartede krav til beskyttelse mod overgreb og krænkelse - og det uanset om man er elev i en offentlig skole eller sportsudøver i en forening. Vi lever i det samme land med de samme humane principper - og dermed også med udgangspunkt i den samme respekt for individets ukrænkelighed. Begge principper fører altså frem mod, at det frivillige foreningsarbejde må tage bestik af, hvad der sker inden for det offentlige.

Der er ikke noget, der én gang for alle sætter en stopper for seksuelle overgreb i foreninger. Vi kan oplyse, have holdninger til problemet, stille krav til lederne om at se og observere - og handle om nødvendigt. Men det er formentlig den samlede effekt af det hele, der skal "flytte noget", samt at vi bliver mere bevidste om, at i det samfund vi i dag lever i, stilles der særlige krav til voksne, både som professionelle og som forældre.

Og så har jeg endda slet ikke nævnt FN's Børnekonvention og dens krav om beskyttelse af børn. Hvis vi skal tage dens ord og ånd for pålydende, får vi her en ekstra understregning af, at tiden er løbet ud for den holdning, der tror, at man kan lukke øjnene for problemet. Børnekonventionen lægger op til, at vi skal være klar til både at beskytte børn og samtidig give dem en plads til selv at være deltagere i indsatsen. Det gør måske ikke en indsats lettere, men det gør den mere holdbar.

ER DER GRÆNSER FOR FOREBYGGELSE, NÅR DET GÆLDER MISBRUG AF BØRN?

Af Erik Møllerup, generalsekretær for KFUM-spejderne i Danmark

Hvordan kan nogen dog stille det spørgsmål, når alle tager afstand fra misbrug, og ingen naturligvis vil påtage sig ansvaret for at have gjort nok!

Spørgsmålet er alligevel blevet aktuelt i debatten, for hvordan griber man opgaven an i foreningerne, hvor arbejdet bygger på frivillighed, tillid og fællesskab?

Straffeattester ikke en løsning

Kontrol af straffeattester har været fremført som et af de væsentligste midler i kampen mod misbrug. Men straffeattester, som vi kender dem i dag, er efter min opfattelse ikke løsningen af flere grunde.

På det helt praktiske plan kan man angribe kontrollen af straffeattester fra flere vinkler:

- Hvem skal helt konkret se straffeattesten og dermed tage ansvaret for dens indhold - den lokale foreningsledelse eller landsorganisationen?
- Hvem skal helt konkret tage stilling til, hvornår en voksen bidrager så meget til foreningsarbejdet, at det er tid til at se en straffeattest - vi har jo ikke med et ansættelsesforhold at gøre?
- Hvad skal vi med de eventuelle andre forhold, der er angivet på straffeattesten - risikerer vi ikke bare at holde nogen udenfor, som netop har brug for at møde foreningslivets værdier? Hvis vi for eksempel kan se, at vedkommende har begået tyveri - er vi så fortsat interesseret i at have den pågældende som leder? - den risiko lever vi jo med i dag.
- Hvad bliver den næste aktivitet, vi skal kontrollere for, som er ulovlig? Er det for eksempel butikstyveri, spritkørsel, skattesvig....?
- Og ikke mindst; Hvem skal påtage sig ansvaret for de forseelser, som opstår selvom straffeattesten er kontrolleret?

Pointen er, at ved eventuel kontrol af straffeattester påtager vi os en opgave, foreningslivet ikke kan stå ved. De kendte eksempler på seksuelle overgreb i foreningerne viser, at krænkeren ikke tidligere har været dømt. Det vil derfor skabe falsk tryghed for omgivelserne at tro, at indhentning af straffeattester er løsningen, hvis vi ikke samtidig får gjort noget for at forhindre førstegangsforbrydelserne.

Med den argumentation vil nogen påstå, at viljen til at gøre det nødvendige ikke er til stede - til dem vil jeg blot sige: I tager fejl. Holdningen er tværtimod, at vi ikke bare skal indføre noget som et politisk projekt for dermed at skabe tavshed - vi skal arbejde med sagen og tage den alvorligt.

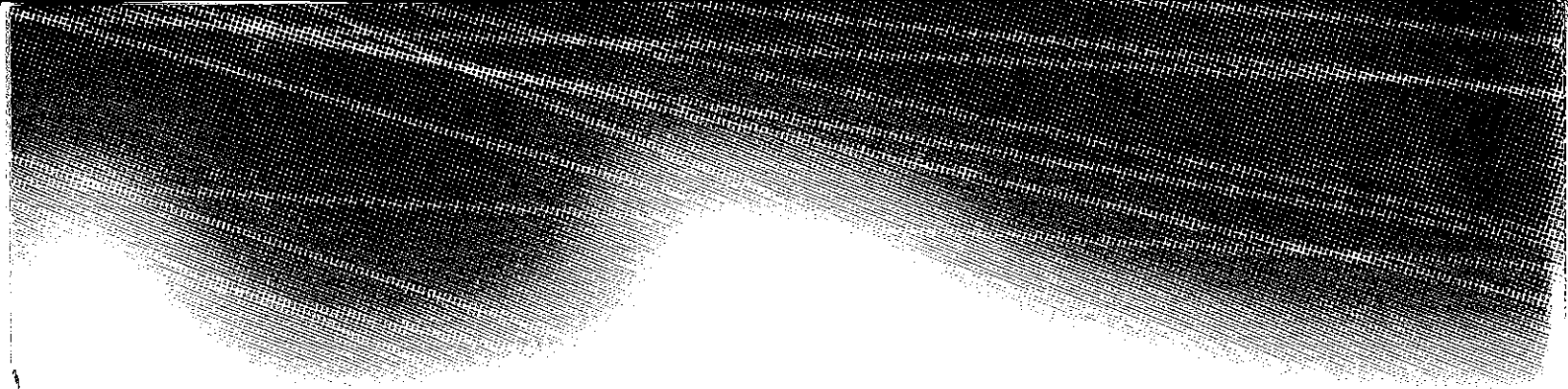
En kvalificeret indsats

Oplysning, holdning og handling er et rigtig godt udgangspunkt for en kvalificeret indsats.

Foreningslivets bestyrelser og ledere skal være oplyst om emnet og oplyst om deres forpligtelser og ansvar. De skal kende til de fakta, som er kendt på området og dermed erkende, at det er et emne, som man ind imellem bør tage op i bestyrelsen for at "stemme klaveret af".

Bestyrelsen har ansvar for, hvem der har med foreningens børn og unge at gøre, og de har ansvar for, at den adfærd, der er i foreningen, ikke skaber betingelser, som kan friste og give mulighed for at misbrug opstår.

Og med adfærd menes, hvilke regler der skal være for, at voksne må være sammen med børn og unge. Eksempelvis om den enkelte leder må være alene med børn og unge, om der skal være regler for samvær mellem piger og drenge på ture og lejre, om hvordan foreningens aktiviteter afvikles, og om børn og

unge må komme i foreningslederens hjem som en del af foreningens aktiviteter.

Det er ved at diskutere spørgsmål som disse, at man får kvalificeret diskussionen om, hvordan man i den enkelte lokale forening skal indrette sine aktiviteter, så mulighederne for misbrug begrænses.

Foreningens ledere er centrale

Frivillighed og krav - er umiddelbart to uforenelige størrelser og dog. Et rimeligt krav til en forening må være, at den sikrer en introduktion af nye foreningsledere, der ikke kun afdækker praktiske færdigheder, men også holdningsmæssige forhold for eksempel gennem en personlig samtale.

Hvis ikke holdninger og færdigheder lever op til foreningens formål og idealer, bør man sige fra og takke nej til den pågældende som ansvarlig leder.

Uddannelse og samtaler med foreningens ledere skal sætte normerne og sikre fokus på emnet, så man til stadighed er opmærksom på, at det også kan ske hos os, hvis vi ikke selv er opmærksomme.

Samtidig skal lederne som en del af deres lederuddannelse lære at læse børns signaler, så de bliver i stand til at forstå deres adfærd bedre og dermed gribe ind, hvis de møder børn, som mistrives. Foreningsledere bliver aldrig i kraft af deres indsats i foreningslivet professionelle, men et vist beredskab og vidensniveau bør føre til, at den enkelte har et godt grundlag for at være sammen med og have ansvaret for børn og unge.

Børnerådet har gjort en fin indsats med udgivelsen af en betænkning - lad os følge deres råd og vejledning - udvikle metoder i fællesskab såvel som i de enkelte landsorganisationer, så vi med en fælles indsats gør, hvad der er muligt for, at misbrug ikke finder sted hos os eller andre steder.

Og lad os løse det på den måde, som vi i foreningslivet er bedst til, og som der er god tradition for - det vil sige gennem samtale, holdningsdannelse og fællesskab.

DEN MINDST DÅRLIGE UDGANG PÅ EN GRIM SAG

Interview med Flemming Jørgensen, formand for Herlufsholm Gymnastikforening ved Christina Petersen, informationskonsulent i Dansk Ungdoms Fællesråd

- Vi håber ikke, at han kommer i fængsel, siger Flemming Jørgensen, formand for Herlufsholm Gymnastikforening i Næstved.

I maj måned 2000 anmeldte han en af fodboldafdelingens ledere til politiet, efter en mor fortalte, at hendes søn havde set lederen befamle en anden dreng. Lederen havde været træner i klubben i ti år og var også ansat i den fritidsklub, som Herlufsholm Gymnastikforening driver.

Oplysningerne gik hurtigt videre fra den leder, moderen havde betroet sig til og videre til formanden for afdelingen og lederen af fritidsklubben - og den mistænkte blev sat under observation, så han ikke var alene sammen med børnene.

Foreningens forretningsudvalg, klublederen og fodbold-formanden trådte sammen, lige så snart Flemming Jørgensen få dage senere var vendt hjem fra en rejse til Italien.

På mødet blev de enige om at håndtere sagen efter tre overordnede principper:

- 1: Åbenhed hele vejen igennem - både over for forældrene og pressen.
- 2: Kun formanden udtaler sig til pressen, mens fritidsklubbens leder håndterer informationen til klubbens forældre, og fodboldafdelingens formand er til rådighed for forældrene til børnene i fodboldafdelingen.
- 3: Ingen forsøger at være specialister - det vil sige ingen indblanding i politiets arbejde, og ingen forsøg på at være psykologer. I stedet kontaktes Næstved Kommune, der lover at stille professionel hjælp til rådighed, hvis behovet opstår.

- På mødet havde vi nok alle en fornemmelse af, at han skulle anmeldes, men vi brugte alligevel en time på at diskutere det igennem - men nu virkede det vel-

dokumenteret, med navne på begge drenge, så vi var ikke i tvivl om, at det var det rigtige, fortæller Flemming Jørgensen.

Mistanken var luftet før

Tre år tidligere havde klubben modtaget en henvendelse fra en daværende leder om, at den mistænkte havde opført sig uterligt, men hun kunne ikke oplyse navne på nogle af vidnerne - og havde ikke selv overværet noget.

- Man skal være meget forsigtig i den slags sager, for det er ikke kun børnene, der skal tages hensyn til, det er også risikoen for en falsk anklage - og rent konkret vurderede vi, at kvinden havde et horn i siden på den pågældende, siger Flemming Jørgensen.

Dengang reagerede klubben ved at orientere lederen af fritidsklubben, og et par af de andre fodboldtrænere blev bedt om at holde ekstra øje med den mistænkte - blandt andet ved at komme uanmeldt ind i omklædningsrummet. Den mistænkte blev også konfronteret med oplysningerne - og afviste alt.

- Vi troede ikke, det havde noget på sig, og der er ikke nogen, der har set noget mistænkeligt - men derfor kan der jo godt være sket noget alligevel. I fritidsklubben kunne man sørge for, at han ikke var alene med børnene i længere tid af gangen - det kan man ikke i fodbold.

Set i bagklogskabens lys tror Flemming Jørgensen ikke, han ville gøre tingene anderledes i dag.

- Det er selvfølgelig noget, vi har snakket meget om, men jeg mener ikke, vi havde grundlag for at foretage en anmeldelse dengang. Eftersom han både var leder og ansat, var der ikke mulighed for at lempe ham ud diskret - og vi troede jo ikke, der var noget i det og blev overraskede, da det her kom frem.

Efter anmeldelsen blev den mistænkte anholdt i fritidsklubben af to civilklædte betjente - uden at børnene opdagede noget. Der gik nogle dage, før det skete, og det var hårdt for hans kolleger - som måtte lade som ingenting.

- Men vi blev rådet til at holde tæt, fordi erfaringen viser, at den mistænkte vil forsøge at true børnene til tavshed, og der er jo også en risiko for, at han kunne gøre en ulykke på sig selv, forklarer Flemming Jørgensen.

Straks efter anholdelsen skrev han sammen med fodbold-formanden og fritidsklublederen et brev til samtlige 120 forældre i klubben i den relevante gren af fodboldafdelingen, hvor forløbet blev lagt åbent frem. De valgte også at skrive navnet på den mistænkte.

- Det gjorde vi for at undgå mytedannelse og unødigt bekymring - efter at vi havde kontakten en advokat for at sikre, at det var lovligt. Samtidig bad vi dem behandle oplysningen fortroligt, siger Flemming Jørgensen.

Mediestorm gik hurtigt over

Samme dag som brevet blev afsendt, kontaktede F. J. den lokale avis og lagde alting frem. Og ganske som han havde forventet, fik han rigtig mange henvendelser fra de landsdækkende medier lige så snart avisen var udkommet dagen efter. Alle journalister fik samtlige oplysninger, inklusive brevet til forældrene, dog uden navnet på den mistænkte. Og Flemming Jørgensen føler ikke, pressen optrådte ubehageligt - bortset fra Ekstra Bladet, der uden tilladelse ville fotografere børnene ved fritidsklubben. Mediestormen varede i fire dage - så var det overstået.

- Men jeg forventer, at der bliver noget igen, når der er faldet dom, siger han. Her to en halv måned senere er den mistænkte stadig varetægtsfængslet.

Personalet i fritidsklubben forklarede børnene, hvorfor den mistænkte pludselig var væk dagen efter anholdelsen.

- Det var svært, børnene holdt meget af ham, og de tror ikke på, at det er rigtigt. Da jeg kom nogle dage senere lidt efter lukketid, hvor der stadig var nogle enkelte børn, reagerede de mod mig, fordi jeg

havde anmeldt ham. Det virkede meget voldsomt på dem, at han kom i fængsel. Heldigvis var der planlagt en weekendtur kort efter, og så faldt alting på plads igen, fortæller Flemming Jørgensen.

Alt i alt synes han, at sagen er landet blidt.

- Vi har ikke haft nogen udmeldelser, der er begrundet i sagen, og vi har udelukkende fået ros for vores håndtering af sagen fra både forældre, politi og kommunen. Det har været den mindst dårlige udgang på en grim sag.

Kontakt til fagfolk hjælp

For børnene går dagligdagen videre nu efter sommerferien - også for de involverede drenge, som kun inderkredsen i foreningen kender navnene på. På lederplan er opmærksomheden omkring forebyggelse sat endnu højere på dagsordenen - sammen med bearbejdelse af sagen. Ud over følelsen af chok og forfærdelse er der også medlidenheden med den mistænkte og hans familie.

- Det er klart, vi ikke vil have ham tilbage i klubben. Men vi var hans eneste netværk, og jeg har skrevet et brev til ham og sagt, at jeg gerne vil stå til rådighed med praktisk hjælp. Vi håber, han får en behandlingsdom, for det er det, han har brug for, siger Flemming Jørgensen

Lige fra starten af sagen har foreningen haft tæt kontakt til de andre involverede parter - politi og kommunens børne- og ungeafdeling - blandt andet for at få råd om, om der skulle foretages en politianmeldelse med det samme, eller om det var bedre at afvente socialforvaltningens undersøgelser. Men også for at få sparring og opbakning i bredeste forstand.

- Hvis man kommer ud for sådan noget som os og ikke har det netværk i forvejen, er det om at få etableret det i en fart. Det er om at være på forkant og have kontakt til dem, som bliver involveret, mener Flemming Jørgensen.

FRIVILLIGE LEDERE ELLER BEHANDLERE?

Af Dorrit Hermann, socialfaglig konsulent, som gennem flere år har arbejdet med foreningernes sociale ansvar gennem foreningen KFBU, Kristelig Forening for Bistand til Børn og Unge.

Fælles for det alsidige foreningsliv, som gennem tiderne har givet mange mennesker et rigt liv i fællesskab med andre, er, at det beror på frivilligt arbejde - også selv om det foregår i store professionelt drevne organisationer.

I de senere år har de frivillige foreninger drøftet deres sociale ansvar og er også blevet opfordret til at inddrage børn og unge med sociale og adfærdsmæssige problemer i foreningslivet. Dermed er der reelt tale om at løse opgaver af social karakter, som pr. definition er det offentliges ansvar.

Vi taler om de cirka 10 procent børn og unge, hvis opvækst på den ene eller anden måde påvirker dem negativt. Det er børn af misbrugere, børn hvis opvækst er præget af kriminalitet eller andre store sociale vanskeligheder. Det er også børn og unge med anden etnisk baggrund, som ikke bærer den foreningstradition med sig, og blandt andet af den grund er udenfor en del af fællesskabet.

Konfrontation med problemer

Når frivillige møder problemer og erfaringer hos børn og unge, som de aldrig selv har kendt, bliver de udfordret på deres grænser. De kan blandt andet komme til at deltage i nogle til tider store konflikter. De hører og fornemmer ting omkring et barn eller en ung, som er udtryk for, at han eller hun på den ene eller anden måde ikke har det godt. For en frivillig, som selv er opvokset i et beskyttet miljø, kan de vilkår, som er socialt truede børn og unges virkelighed, virke overvældende og forskrækkende. For nogle frivillige gælder det, at de ikke kan eller vil se problemerne hos barnet eller den unge. De deltager i det frivillige arbejde for selv at opnå, men også give, nogle gode oplevelser i fællesskabets ramme. De kan og vil ikke gå nærmere ind i problemer eller konflik-

ter. De kan godt høre ordene, at børnene har været udsat for forskellige ting, men reagerer ikke på det. Her er der to problemstillinger, som vejer lige meget: Den ene er, at det er for vanskeligt at gå ind i, så man lukker det ude. Den anden er, at man som frivillig ikke ved, hvad man skal stille op med problemerne, hvilket lige præcis er et af de store dilemmaer i det frivillige arbejde. For hvem skal vejlede den frivillige leder?

Grænser er som elastik

Mange frivillige taler gerne om grænser. Men det er grænser for vidt forskellige ting. For eksempel om egen formåen i forhold til de forskellige problemstillinger, som man møder i arbejdet, og grænser som pædagogisk metode i forhold til, hvad man som frivillig skal finde sig i fra børnenes og de unges side. Men de frivillige taler også om følelsesmæssige grænser, når de konfronteres med forhold i barnets/den unges liv, noget der er vanskeligt at være vidende om.

Mange unge frivillige ledere mener, at de er bevidste om deres grænser, men oplever, at grænserne flytter sig. Konfrontationen med egne grænser er noget mange frivillige ligefrem lægger vægt på, fordi det er personligt udviklende - det er lærerigt. Her er grund til at reagere! Med al den ildhu bliver mange frivillige ved med at flytte egne grænser, indtil det bare ikke går længere. Det er lige som at trække i en elastik. På et tidspunkt sprænger elastikken, og det kan gøre rigtig ondt. Derfor må det diskuteres, hvordan frivillige medarbejdere, der er med til at løse sociale opgaver, kan få professionel støtte til også at være leder for de børn og unge, der konflikter sig gennem tilværelsen. Det er et spørgsmål om også at kunne rumme den gruppe børn og unge. De frivillige skal vide, at personlig udvikling ikke alene drejer sig om at flytte grænser, men også er et spørgsmål om at sætte græn-

ser, både for sig selv og dermed også for den, der vil konflikten. Det vil være en god hjælp til begge parter.

Tavshedspligt eller oplysningspligt?

I de frivillige foreninger kan der, lige som alle andre steder, deltage børn, hvor man har mistanke om, at de er eller har været udsat for omsorgssvigt eller overgreb. Eller der er mistanke om, at en ung deltager i noget kriminelt. Der kan også være andre forhold såsom dødsfald, skilsmisse eller alvorlig sygdom i hjemmet, som præger barnet eller den unge så meget, at den pågældende har brug for professionel støtte. Hvem skal man dele sin konkrete viden eller mistanke med? Skal det anmeldes? Hvad sker der så?

Det er vanskeligt at "læse" børns signaler om, at der er noget galt. Det kan være lige så vanskeligt at være en fortrolig voksen, der skal lytte og forholde sig til det, barnet/den unge fortæller. Mange vil i den situation tro, at de har tavshedspligt, og derfor oplyser de ikke nogen om, hvad de kender til. Dermed er man altså heller ikke med til at sikre, at der bliver ydet hjælp til barnet/den unge!

Først og fremmest gælder det om at sikre, at barnet/den unge får den nødvendige hjælp. I følge lovgivningen har enhver borger ubetinget underrettningspligt til de sociale myndigheder, når børn eller unge under 18 år lever i en alvorligt truet situation. Betyder det så, at enhver frivillig leder skal henvende sig til de sociale myndigheder og fortælle, hvad man ved eller tror? Hvad skal proceduren være:

Beredskabsplan

De frivillige børne- og ungdomsforeninger bør ganske enkelt have et beredskab og en procedure for, hvad den enkelte voksne skal foretage sig, når der er mistanke eller konkret viden om, at et barn eller ung mistrives i en sådan grad, at det skal have hjælp. Der bør være en instruks om, hvem man skal informere om sin mistanke eller konkrete viden, og hvad der videre skal gøres. Det bør være en del af den vejledning, nye ledere får. De frivillige skal lære, at angsten for konsekvenserne ved at gribe ind over for et barn eller ung i vanskeligheder, skal overføres til angst for den pågældendes velfærd, hvis der ikke gribes ind.

Hvis de frivillige foreninger skal have et defineret socialt sigte, må frivillige ledere have adgang til viden om de problemer, de kan møde hos børn og unge. Der skal være mulighed for vejledning af professionelle til at arbejde med problemstillingerne. Det kan være en god idé for de frivillige organisationer at undersøge, om der er muligheder for, at for eksempel klubber eller andre institutioner i lokalområdet, der har professionelle medarbejdere, kan yde rådgivning og være en form for sparringspartner og koordinører på de mere følsomme områder. (Denne mulige samarbejdsform er beskrevet i rapporten "Klubber i Drift", Socialministeriet, 1994).

Ikke rovdrift, men afgrænsning og støtte

Der er megen god vilje i de frivillige organisationer, og der er rigtig mange ressourcer i det civile samfund - også til at løse opgaver af social karakter. Men der skal ikke drives rovdrift på frivillige ledere. De professionelle har ansvaret for at være med til at afgrænse de frivilliges arbejdsfelt, og de professionelle skal støtte de frivillige, når det bliver vanskeligt. På den måde kan det frivillige sociale arbejde på bedste måde være et stærkt supplement i den sociale opgaveløsning, og engagerede frivillige ledere kan netop være de netværkspersoner, som udsatte børn og unge i særdeleshed har brug for.

Kilde: "Frivilligt socialt arbejde med risikobørn - begrænsninger og muligheder", Socialministeriet, 1997.

HVORDAN TAGER VI HUL PÅ SAMTALEN I FORENINGEN OM FOREBYGGELSE AF OVERGREB MOD BØRN?

Ved psykolog Kirsten Juul, Psykologisk/Pædagogisk Rådgivning i Køge

Dansk Ungdoms Fællesråd har valgt at tage initiativ til en debat internt i organisationerne om forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn. Det sker i lighed med en række andre organisationer i disse år: Det sker på offentlige arbejdspladser som skoler og institutioner og inden for frivillige organisationer som idrætsforeningerne. Baggrunden er vi alle bekendte med. Men hvordan griber man en sådan debat an?

Seksuelle overgreb mod børn vækker stærke følelser. Beskyldninger eller insinuationer om seksuelle overgreb mod børn vækker også stærke følelser. Nogle vil kunne opleve en følelse af insinuation ved den blotte tanke om at skulle forholde sig til problemet: Det er ikke noget, der foregår her hos os. Det sker andre steder, men ikke her. Problemet er overvurderet. Der skal ikke laves regler for alt. Grundlæggende tillid er uundværligt og så videre.

Det, der her er en rent hypotetisk mistanke, kan af nogle opleves som en personlig mistænkeliggørelse, og det kan føles ubehageligt. Sådanne reaktioner kan forventes, men forhåbentligt er de ikke så højtrøstede, at de lukker debatten på forhånd.

Samværspolitik

Det er efterhånden almindeligt accepteret, at organisationer og arbejdspladser formulerer en rygepolitik og en alkoholpolitik. På lignende måde er der også mening i at formulere en politik for samvær og omgang med børn. Det vil sige: En hensigtserklæring, som man i dagligdagen søger at rette sig ind efter. Og en eller anden grad af beredskab for det tilfælde, at problemet bliver reelt.

Vores viden om seksuelle overgreb mod børn er kommet for at blive så at sige. Der er næppe tale om, at der finder flere overgreb sted end før i tiden. Det er vores viden om dem, der er blevet større. Vi ved nu, at det forekommer, at overgreb begås af voksne i barnets bekendtskabskreds uden for den nærmeste familie. Det kan være storebrors kammerat, en pædagog, en spejderleder, en sportstræner eller en, der bor i samme bebyggelse. En stor del af overgrebene mod børn begås faktisk af unge under 20 år, og heraf er en del under 13 år. Vi må antage, at det drejer sig om et gammelt problem, som vi nu har fået øjnene op for, og at problemet er så omfattende, at det må tages alvorligt, fordi det kan have konsekvenser for det enkelte barns psykiske sundhed.

På det overordnede plan er formålet med en sådan politik naturligvis at beskytte børn og unge, både mod voksnes overgreb, men også mod overgreb begået af større børn mod yngre børn. Men der er også ræson i at have et formål, der beskytter de voksne, hvad enten de er medarbejdere, trænere eller frivillige ledere. Det handler også om retssikkerhed. Erfaringerne fra til tider hetzlignende tilstande mod mandlige pædagoger viser, at det er nødvendigt at forholde sig med omtanke til, hvordan man som voksen leder eller træner er sammen med børn og unge, selv om man har "rent mel i posen".

Spørgsmål til debat

Det kan gøres ved at tage spørgsmålet åbent op og drøfte det i generelle vendinger.

Men netop fordi det er et så følelsesladet spørgsmål, kan debatten med fordel struktureres om nogle

hovedpunkter, som man begynder med at blive enige om. De kunne for eksempel være:

- A) Hvad er problemet? Prøv at beskrive det så nøjternt som muligt. Undgå følelseladete vendinger.
- B) Hvilke tanker og følelser har I, når dette emne kommer på banen? Her er det tilladt at lufte følelserne.
- C) Hvad er det værst tænkelige scenarie, I kan forestille jer? Hvad må ikke ske?
- D) Hvordan er jeres visioner? Her er det tilladt at fremsætte jeres vildeste drømme. Hvordan kunne I tænke jer, at rammerne for samværet var?
- E) Tilbage til virkeligheden: Hvad er realistisk? Hvilke aftaler er det muligt at lave - efter jeres mening? Hvad vil I gå med til? Hvordan vil I opnå det, som I finder ønskeligt og muligt?

Hvert af punkterne A-E drøftes, indtil der ikke er mere at sige. Det er vigtigt, at man ikke blander punkterne sammen undervejs!

Vejledning og beredskab

Mange vil uden tvivl efterlyse en vejledning i, hvordan man forholder sig, hvis man får en mistanke til en patruljeleder eller leder eller ældre kammerat.

Til det kan siges, at der næppe findes en skudsikker procedure, som kan anvendes i ethvert tilfælde. Det, som kan være brugbart i en daginstitution, er ikke nødvendigvis måden at gøre det på i for eksempel spejderbevægelsen.

Som udgangspunkt bør man huske, at enhver borger har pligt til at forholde sig til mistanke om overgreb mod børn. Ifølge loven. Og har man børn betroet i en eller anden forstand, gælder der en skærpet pligt til at være opmærksom på børnenes trivsel og til at reagere, det vil sige gå til myndighederne, hvis man får mistanke om overgreb og svigt mod børn.

- Straffelovens paragraf 216-226 handler desuden om, at det er strafbart at have nogen form for seksuel omgang med børn og unge under 18 år, hvis man har status som underviser eller opdrager eller har en overlegenhed i kraft af alder og status.

Unge og voksne, der har ansvaret for børn inden for DUFs organisationer, er altså omfattet af denne lov. De enkelte organisationer og lokalafdelinger bør derfor nøje gennemtænke på forhånd, hvordan man omgås børnene og de unge. Er det i orden at tage bad sammen? Er det i orden at invitere et enkelt barn med hjem eller alene på en tur? Må de voksnes sprogbrug indeholde seksuelle undertoner? Hvordan er man en god rollemodel?

Hvis man ønsker at formulere en fremgangsmåde eller et beredskab for, hvad der bør gøres, kan man som organisation starte med at gennemtænke, hvad der er særligt for netop denne organisation. Hvem har kompetence? Ansvar? Tilsyn? Hvordan bliver man leder/træner?

Hvordan fungerer samarbejdet med bestyrelsen? Hvilke formelle og uformelle kontakter er der til myndighederne og til hvilke? Hvordan er kontakten til forældrene? Hvem skal/kan træffe beslutning om, at en mistanke er begrundet, og at politiet og/eller de sociale myndigheder skal kontaktes? Det er vigtigt at gøre sig klart, at en sådan beslutning ofte må ske på baggrund af et skøn, da det er usandsynligt, at nogen er direkte øjenvidne til et overgreb. Et sådant skøn bør foretages af personer, som har ansvar og kompetence i en eller anden forstand. Dette fritager dog ikke den enkelte fra ansvaret for at sikre, at der bliver taget hånd om en alvorlig mistanke. Men som tommelfingerregel er det en god idé at gå til sin nærmeste leder med bekymringen/mistanken.

De mange hensyn

Der er mange hensyn at tage, og som bør overvejes: Hensynet til barnet eller den unge, som det vigtigste. Men også hensynet til den mistænkte retssikkerhed. Og der er god grund til at overveje, hvordan man håndterer at informere forældrekredsen uden at skabe

panik. Hvis en mistanke fører til politianmeldelse, vil de sociale myndigheder automatisk blive inddraget. De skal blandt andet sikre, at der bliver taget hånd om barnet og om dets forældre, og tilbyde støtte og eventuel psykologbehandling.

Hvilke muligheder er der for at formidle til forældregruppen, at man har taget denne debat, uden at skræmme dem unødigt? Ængstelighed skal ikke være noget, der præger hverdagen i stort og småt. Erfaringerne fra daginstitutioner viser, at det er en lettelse for forældrene at vide, at personalet har gjort sig overvejelser om forebyggelse. DUF-organisationernes kontakt til forældrene kan ikke sammenlignes med en børnehaves kontakt. Men en oplysning til forældrene om, at debatten har fundet sted, og at man har besluttet at forholde sig på den og den måde, vil nok være en tilsvarende lettelse for forældrene her. Og navn på, hvor man som forældre kan henvende sig, hvis man har spørgsmål til det, vil være en god idé.

LITTERATUR

Organisationernes egne materialer:

Faktablad om seksuelt misbrug af børn. Det Danske Spejderkorps, 1999
(Det Danske Spejderkorps, telefon 33 64 00 50 eller www.dds.dk)

Overgreb mod børn - hvordan forholder jeg mig? FDF, 1999
(FDF, telefon 33 13 68 88 eller www.fdf.dk)

Det sker da ikke hos os. KFUM og KFUK, 2000
(KFUM og KFUK, telefon 36 16 60 33 eller www.kfum-kfuk.dk)

Det uhørte overgreb. Danmarks Idrætsforbund, 2000
(Danmarks Idrætsforbund, telefon 43 26 26 26 eller www.dif.dk)

Børn er et fælles ansvar - om forebyggelse af seksuelt misbrug af børn i lokale foreninger og klubber. Dansk Ungdoms Fællesråd, 2000
(Dansk Ungdoms Fællesråd, telefon 39 29 88 88 eller www.duf.dk)

Anden litteratur om emnet:

Hvidbog om seksuelle overgreb mod børn. Red Barnet, 1999
(Red Barnet, telefon 70 20 61 20 eller www.redbarnet.dk)

Overgreb mod børn. Ser du det? Gør du noget? Det Kriminalpræventive Råd, 1999
(Det Kriminalpræventive Råd, telefon 35 43 23 00 eller www.crimprev.dk)

Pædofili - om seksuelt misbrug af børn og unge i samfundets institutioner. En antologi redigeret af Jan Andreasen, Frydenlund Grafisk, 1999
(Frydenlund Grafisk, telefon 33 93 22 12 eller www.forlagene.dk/frydenlund)

Frivilligt socialt arbejde med risikobørn - begrænsninger og muligheder. Socialministeriet, 1997
(Statens Information, telefon 33 37 92 29 eller www.danmark.dk)

Klubber i drift. Socialministeriet, 1994
(Statens Information, telefon 33 37 92 29 eller www.danmark.dk)

INDHOLD

Forord ved Rasmus Hylleberg, formand for Dansk Ungdoms Fællesråd	3
Omfanget tager i betragtning - er der så grund til alt postyret? af Per Schultz-Jørgensen, formand for Rådet	4
Er der grænser for forebyggelse af seksuelle misbrug af børn? af Erik Møllerup, generalsekretær for børnene i Danmark	6
Den minsteløn - et interview af interview af Rasmus Hylleberg	8
Principper for et godt samarbejde af Dorit Hermann	10
Hvordan tager vi hul på arbejdsløshed? af psykolog Kirsten Jank Rasmussen	12

